

บทอ่านเสริม

มหากบิลวานร*

พระสารประเสริฐ (ตรี นาคะประทีป)

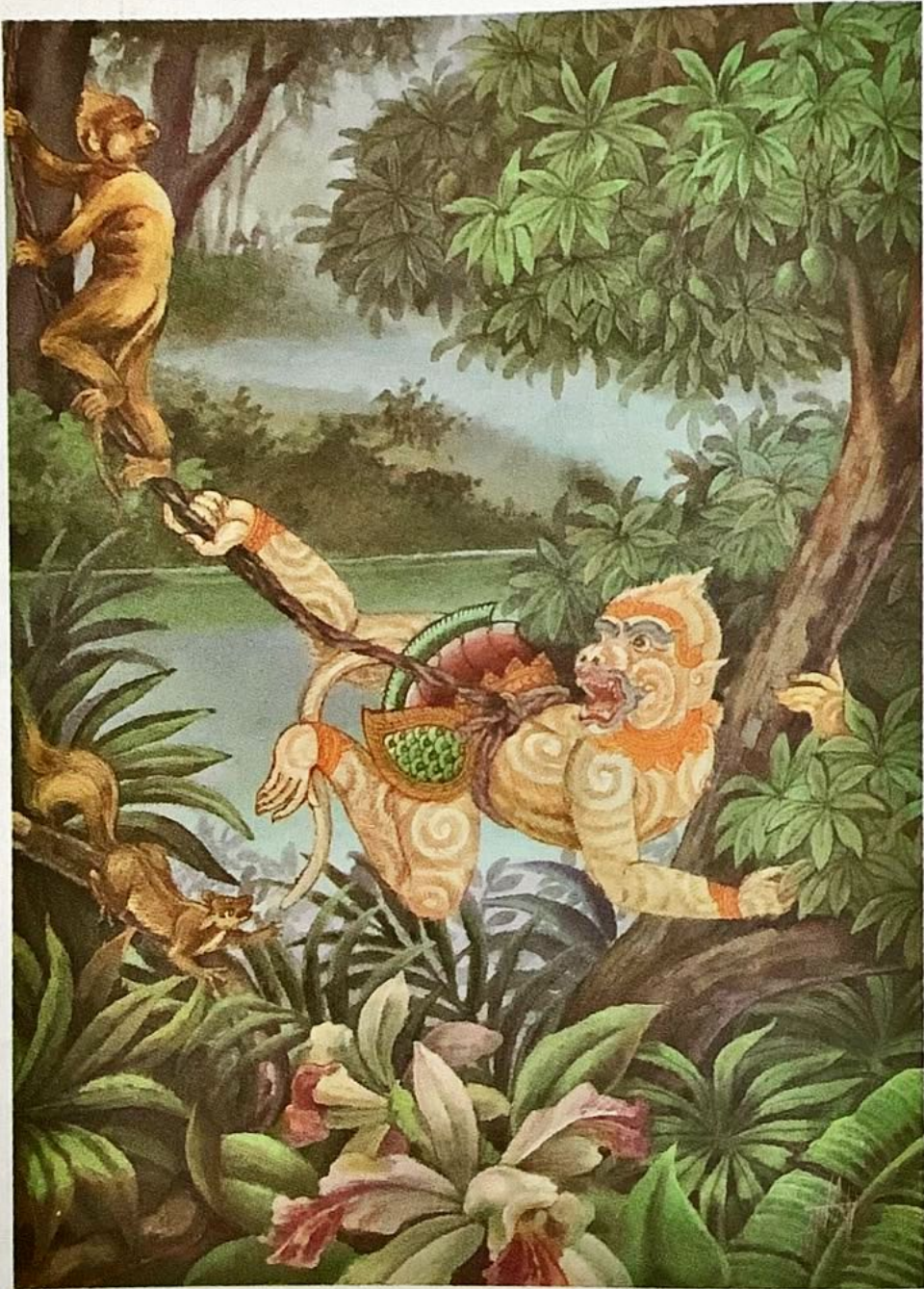
ครั้งเมื่อพระเจ้าพรหมทัตครองราชสมบัติในเมืองพาราณสี ครั้งนั้นพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาวานร มีกำลังมากได้ ๕ กำลังช้างสาร มีวานรเป็นบริวารประมาณแปดหมื่นอยู่ในป่าหิมพานต์ ในสถานที่พระโพธิสัตว์อยู่นั้น มีมะม่วงใหญ่ต้นหนึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ มีกิ่งก้านสาขาเป็นพุ่มงาม สัตว์ฐานคล้ายยอดแห่งภูเขา ผลมะม่วงนั้นโตประมาณเท่าหม้อ มีรสหวานโอชาและมีกลิ่นหอม กิ่งหนึ่งทอดไปทางบก ผลหล่นไกลต้น กิ่งหนึ่งทอดไปทางน้ำ ผลหล่นลงในน้ำ อีก ๒ กิ่ง ผลหล่นไม่ไกลต้น

พระโพธิสัตว์มีปัญญาญาณรู้กาลภายหน้าว่า ทุกข์ภัยจะบังเกิดแก่ฝูงวานรก็เพราะผลมะม่วงซึ่งหล่นลงในน้ำ จึงสั่งให้บริวารเก็บผลที่กิ่งทางแม่น้ำกินเสียก่อน ยังมีผลสุกมัดแดงทำรังห่อไว้ วานรทั้งหลายมิได้แลเห็นเหลืออยู่ผลหนึ่ง ผลนั้นสุกอมหลุดจากขั้วทะลุรังมัดหล่นลงไปใ้แม่น้ำ ลอยไปติดชายที่เขาकिनไว้เป็นที่สำหรับสร่งน้ำแห่งพระเจ้าพาราณสี เวลาเย็นพวกพนักงานลงไปรื้อตาข่ายเห็นผลมะม่วงนั้น ก็มีได้รู้จักว่าเป็นผลอะไร จึงเก็บเอาไปถวายพระเจ้าพาราณสี พระเจ้าพาราณสีดำรัสถามข้าราชการทั้งหมด ก็ไม่มีผู้ใดรู้จักอำมาตย์ผู้หนึ่งจึงกราบทูลว่า ถ้ามพรานป่าคงจะทราบ พระเจ้าพาราณสีจึงดำรัสสั่งให้พาพรานป่ามาถาม พรานป่าทูลว่าผลมะม่วง พระเจ้าพาราณสีจึงทรงเชือดประทานให้พรานป่ากินก่อน แล้วเชือดเสวยและประทานข้าราชการ

พระเจ้าพาราณสีพอพระทัยในรสมะม่วงนั้น จึงดำรัสถามพรานป่า พรานป่ากราบทูลว่า ต้นอยู่ริมฝั่งแม่น้ำในป่าหิมพานต์ พระเจ้าพาราณสีจึงให้ผูกพวนเรือ ถ่อขึ้นไปตามลำพรานป่า ถึงแล้วให้ทอดเรืออยู่ในลำน้ำ ส่วนพระองค์ก็เสด็จพระราชดำเนินไปยังที่ต้นมะม่วงกับพวกข้าราชการ ให้ล้อมวงตั้งพลับพลาประทับอยู่ใต้ต้นมะม่วง ให้เลือกเก็บผลมะม่วงสุกเสวยทุกวัน ครั้นเวลาเที่ยงคืนชนทั้งหลายหลับสงบเสียแล้ว พระโพธิสัตว์ก็นำบริวารปีนป่ายไปตามกิ่งน้อยและกิ่งใหญ่เก็บผลมะม่วงนั้นบริโภคตามเคย

* กบิลวานร อ่านว่า กะ-บิล-วา-นอน

ฝ่ายพระเจ้าพาราณสีบรรทมตื่นทอดพระเนตรเห็นฝูงวานร ก็ทรงปลุกพวกข้าราชการ แล้วตรัสบอกว่า ฝูงลิงอยู่บนต้นไม้ม่วงมาก ช่วยกันล้อมยิงอย่าให้หนีไปได้ พวกข้าราชการ ก็ถือกระสุนและหน้าไม้คอยจะยิงอยู่

ธานี อิศรา อนุเคราะห์วาดภาพประกอบ

ฝ่ายวานรบริวารทั้งปวงเห็นมนุษย์จะคอยทำอันตรายชีวิตเช่นนั้น ก็มีความหวาดหวั่นเป็นอันมาก ไม่รู้ทางที่จะหนีก็พากันเข้าไปหาพระโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์ก็ปลุกใจวานรทั้งปวงว่าท่านทั้งหลายอย่าตกใจ ไม่เป็นไร เราจะคิดอุบายให้ท่านทั้งปวงพ้นจากอันตรายจงได้ ว่าแล้วก็ได้ออกไปปลายกิ่งทางแม่น้ำ แล้วก็โดดไปได้ไกลประมาณ ๑๐๐ วา ก็ถึงต้นไม้ต้นหนึ่งอันอยู่ริมฝั่ง ลงจากต้นไม้แล้วก็ไปถอนเอาเถาวัลย์มาผูกเข้ากับสะเอวของตน แล้วก็กระโดดกลับมายังต้นมะม่วงนั้นก็ไม่ได้ถึงต้น แต่เอามือทั้งสองยึดเหนี่ยวไว้ได้ก็เหยียดกายให้ตรงต่อกับเถาวัลย์ แล้วบอกให้บริวารได้ไปบนหลังของตน วานรบริวารขอขมาโทษแล้วก็ไต่ไปบนหลังพระโพธิสัตว์ แล้วก็ไต่ไปตามเถาวัลย์ถึงต้นไม้นั้นก็พ้นจากมหาภัยพิบัติ

ครั้งนั้นพระเทวทัตก็เป็นวานรอยู่ในหมู่บริษัทนั้น วานรเทวทัตแกล้งจะให้พระโพธิสัตว์ได้รับความลำบากกาย ก็หาไต่ไปบนหลังเหมือนวานรทั้งปวงไม่ ขึ้นไปบนกิ่งสูง แล้วกระโดดลงมาบนหลังพระโพธิสัตว์ แล้วก็เลยไต่เถาวัลย์ไป ครั้งนั้นพระโพธิสัตว์ได้เสวยทุกขเวทนาสาหัสจนดวงหทัยแตก

ฝ่ายพระเจ้าพาราณสีได้ทอดพระเนตรเห็นพระโพธิสัตว์มีความฉลาดและมีความอดุทธสาหัสช่วยให้บริวารพ้นอันตรายได้อย่างนั้น จึงทรงดำริว่าเราไม่ควรที่จะฆ่าวานรพิเศษอย่างนี้เลย ครั้นเวลาเช้าก็รับสั่งให้ราชบุรุษผูกพะองทำแคร่ขึ้นไปรับพระโพธิสัตว์ลงมา ให้นำไปอาบน้ำในคงคา ให้คลุมกายพระโพธิสัตว์ด้วยผ้าที่ย้อมน้ำฝาด ให้ดื่มน้ำหวานอันมีรสโอชา และให้ทาน้ำมันที่เคี้ยวได้พันหน ให้นอนบนหลังชุมพา แล้วตรัสสรรเสริญปัญญาและความสามารถของพระโพธิสัตว์

ฝ่ายพระโพธิสัตว์ก็สั่งสอนพระเจ้าพาราณสีให้ดำรงอยู่ในราชธรรม และยกข้อสำคัญขึ้นกล่าวอีกส่วนหนึ่งว่า ผู้ซึ่งเป็นหัวหน้า คือผู้ที่เป็นใหญ่ มีบริษัทบริวาร จำต้องมีวิจรรณปัญญาและความสามารถ คิดบำบัดทุกข์ภัยอันเกิดขึ้นแก่บริษัทของตน จึงจะสมควรแก่ความเป็นผู้ใหญ่ พอจบคำสั่งสอนลง พระโพธิสัตว์ก็สิ้นชีวิต